

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Promemorian Hemlig rumsavlyssning

Säkerhetspolisen välkomnar förslaget att införa hemlig rumsavlyssning som ett nytt hemligt tvångsmedel och ansluter sig till de flesta överväganden och förslag som presenteras i promemorian. I promemorian redovisas väl genomtänkta resonemang kring den nödvändiga avvägningen mellan kraven på integritet, rättssäkerhet och effektivitet. Säkerhetspolisen vill dock framföra följande synpunkter.

Vid vilka brott skall hemlig rumsavlyssning få användas? (avsnitt 5.2)

Promemorian föreslår en reglering där hemlig rumsavlyssning kan få användas vid förundersökning om brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år eller om det är fråga om vissa särskilt angivna brott och om det med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan antas att straffvärdet för sådant brott överstiger fyra år. De särskilt angivna brotten är normalt inte aktuella inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde. Med den föreslagna regleringen konstateras att det inte kommer att bli möjligt att använda hemlig rumsavlyssning vid förundersökning av vissa brott inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde, såsom t.ex. spioneri (BrB 19:5), olovlig kårverksamhet (BrB 18:4), olovlig underrättelseverksamhet (BrB 19:10) och brott enligt 3 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet. Om det är fråga om grovt spioneri (BrB 19:6) kan dock tvångsmedlet komma ifråga då detta brott har ett minimistraff på fyra år. Att utreda brott som t.ex. spioneri, olovlig kårverksamhet, olovlig underrättelseverksamhet och brott enligt 3 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet är enligt Säkerhetspolisens uppfattning, med tanke på de samhälleliga värden som står på spel, av sådan vikt att hemlig rumsavlyssning borde kunna få användas. Säkerhetspolisen godtar utredningens förslag men vill framhålla att det nya rättsliga instrumentet hemlig rumsavlyssning inte kommer att kunna användas för allvarliga brott inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde.

2005-12-13

AD 059-08951-05

Åklagarens rätt att meddela interimistiska beslut (avsnitt 5.6)

I promemorian görs bedömningen att det inte bör införas någon möjlighet för åklagare att meddela interimistiska beslut om hemlig rumsavlyssning. Ställningstagandet motiveras främst med att det inte framkommit några omständigheter som talat för att det finns något påtagligt behov av en sådan möjlighet. Flertalet brottsutredande myndigheter påtalade dock redan under Buggningsutredningens arbete att det vid buggning (hemlig rumsavlyssning) kommer att finnas ett behov av snabba beslut och att det därför bör införas en interimistisk beslutanderätt för åklagaren gällande tvångsmedlet. Som exempel nämndes bl.a. att det i många fall kommer att röra sig om en mycket kort tidsperiod från det att polisen får kännedom om ett möte till dess mötet skall äga rum. Man menade att det kan vara fråga om att avlyssna ett möte som skall äga rum en timme senare.¹ En sådan situation kan t.ex. uppstå när en misstänkt redan är föremål för hemlig telefonavlyssning och per telefon avtalar ett för förundersökningen intressant möte.

För att hemlig rumsavlyssning skall fungera som ett effektivt komplement till hemlig telefonavlyssning och andra tvångsmedel är det därför önskvärt att åklagaren har en interimistisk beslutanderätt. För Säkerhetspolisens vidkommande måste även beaktas att myndigheten har att bekämpa brottslighet där gärningsmännen ibland agerar snabbt och överraskande samt med ett högt säkerhetsmedvetande, varför Säkerhetspolisen har ett uttalat behov av att utan dröjsmål kunna anpassa sina åtgärder till detta. Situationen torde vara densamma inom stora delar av den öppna polisens verksamhet. Säkerhetspolisen noterar att det utomlands, t.ex. i Danmark, Norge och Nederländerna, förekommer att brottsutredande myndigheter interimistiskt får besluta om motsvarande tvångsmedel.

Mot bakgrund av det anförda ser Säkerhetspolisen ett behov av att åklagaren får möjlighet att fatta interimistiska beslut om tvångsmedlet. För att en sådan beslutanderätt skall vara effektiv krävs givetvis att tvångsmedlet är möjligt att verkställa utan lång förberedelsestid och att de praktiska åtgärderna kan genomföras med kort varsel. Såsom anförts nedan torde dessa förutsättningar ofta saknas. Beroende på ärendets natur och platsen för avlyssningen finns dock situationer då det är praktiskt möjligt att snabbt verkställa beslut om tvångsmedlet, t.ex. vid avlyssning av platser såsom bl.a. hotellrum till vilka tillgång enkelt kan beredas.

Enligt promemorian kan jourdomstolar på ett tillfredsställande sätt tillgodose behovet av snabba beslut om hemlig rumsavlyssning. Säkerhetspolisen delar inte denna bedömning. Till skillnad från åklagarmyndigheterna bedriver inte jourdomstolarna verksamhet under kvällar och nätter. Dessutom förekommer det att jourdomstolar är belägna på ett stort avstånd från åklagare och polis.

---

¹ Om buggning och andra hemliga tvångsmedel. SOU 1998:46, s. 416f.

2005-12-13

AD 059-08951-05

Säkerhetspolisen anför sammanfattningsvis att åklagaren bör få rätt att fatta interimistiska beslut, trots att det är fråga om ett särskilt integritetsingripande tvångsmedel. Här skall särskilt beaktas att den interimistiska beslutande-rätten, med hänsyn till de praktiska svårigheter som ofta är för handen vid verkställighet av tvångsmedlet, endast kommer att kunna utnyttjas i ett fåtal fall och att besluten kan förväntas avse ytterst begränsade tidsperioder. Vidare bör beaktas att hemlig rumsavlyssning är omgärdad av andra och mer strikta villkor än andra tvångsmedel. Åklagarens beslut bör givetvis underställas domstolens prövning.

Tillstånd gäller under viss tid (avsnitt 5.7)

Säkerhetspolisen delar bedömningen att tillstånd till hemlig rumsavlyssning skall få ges för högst en månad åt gången. Det kan dock befaras att regleringen i detta avseende kommer att medföra stora praktiska olägenheter. Orsaken till detta är att man måste inväntas rätt operationella förutsättningar samt att det i många fall kommer att krävas omfattande tekniska förberedelser för att kunna installera nödvändig utrustning på den plats som skall avlyssnas utan att användningen av tvångsmedlet röjs. I promemorian förutspås att bostäder kan bli mycket arbetskrävande att avlyssna. Enligt Säkerhetspolisens bedömning kan detsamma befaras även beträffande andra platser, t.ex. vissa lokaler och fordon. Erfarenheter från Storbritannien visar att det inte är ovanligt med två-tre månaders förberedelsetid innan för avlyssningen nödvändig utrustning kan installeras och att det i de svåraste fallen kan krävas upp till sex månader innan utrustningen är installerad. Stora delar av förberedelsearbetet är av sådan art att det inte lämpligen kan utföras innan ett beslut om avlyssning fattats.

Eftersom tillståndstiden, enligt promemorian, kommer att räknas från dagen för rättens beslut innebär det anförda att tvångsmedlet i vissa fall - även där tillståndstiden är den maximala - inte kommer att ha kunnat verkställas när tillståndstiden löper ut. Ansökningar om förlängning av tillstånd torde således bli tämligen vanligt förekommande. Säkerhetspolisen ser ett behov av att förenkla rättens beslutsförfarande i de fall när åklagaren ansöker om förlängning av ett tillstånd och när det vid tillståndstidens utgång ännu inte varit möjligt att påbörja verkställighet av tvångsmedlet. Förslagsvis kan det i det fortsatta lagstiftningsarbetet övervägas att i dessa fall ge domstolen möjlighet att medge förlängning "på handlingarna" under förutsättning att det offentliga ombudet inte avstyrker ansökan och påkallar sammanträde. En annan möjlighet vore att tillståndet visserligen gällde från tidpunkten från rättens beslut, så att nödvändiga verkställighetsåtgärder kan vidtas, men att tillståndstiden räknades från den tidpunkt då verkställigheten påbörjas. Detta ställer naturligtvis särskilda krav på redovisning från åklagaren till domstolen, något som brottsutredande myndigheter kommer att klara.

2005-12-13

AD 059-08951-05

Tillträde till platsen för avlyssningen (avsnitt 5.8)

Promemorian föreslår att ett beslut om hemlig rumsavlyssning skall få förenas med ett särskilt tillstånd för de brottsutredande myndigheterna att bereda sig tillträde till den plats som skall avlyssnas för att installera och återta tekniska hjälpmedel för avlyssning. Den närmare omfattningen av begreppet ”den plats som skall avlyssnas” berörs inte i promemorian. Säkerhetspolisen kan förutse situationer där det av tekniska eller operationella skäl kan finnas anledning att bereda sig tillträde till t.ex. angränsande utrymmen än den plats som skall avlyssnas för att placera vissa tekniska hjälpmedel. Man kan även tänka sig att man kan behöva bereda sig tillgång till ett garage där ett fordon som en avlyssning skall genomföras i står parkerat. Det bör därför förtydligas att med den plats som skall avlyssnas även skall avses de utrymmen som brottsutredande myndigheter behöver tillgång till för att kunna verkställa tvångsmedlet.

I samband med verkställighet av tvångsmedlet kommer situationer uppstå där brottsutredande myndigheter tillfälligt måste kunna sätta larmanordningar ur spel. Säkerhetspolisen har också i en skrivelse till regeringen i mars 2005 hemställt om ändring i 14 § förordningen (2003:396) om elektronisk kommunikation så att myndigheten, för test- och försöksverksamhet, undantas från förbudet att inneha vissa elektroniska anläggningar, inkluderande s.k. störningsutrustningar.² Säkerhetspolisens hemställan bereds för närvarande inom regeringskansliet. Den nämnda störningsutrustningen skulle eventuellt kunna användas bl.a. för att störa ut vissa larmutrustningar.

Säkerhetspolisen menar att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör förtydligas att ett beslut om hemlig rumsavlyssning ger brottsutredande myndigheter rätt att tillfälligtvis sätta larmanordningar ur spel, exempelvis genom användning av nämnda störningsutrustningar.

Undantag för vissa platser och samtal (avsnitt 5.5)

Promemorian föreslår att hemlig rumsavlyssning inte skall få ske på platser som används av personer vars vittnesplikt är begränsad enligt 36 kap. andra – sjätte styckena rättegångsbalken, innebärande bl.a. att hemlig rumsavlyssning inte får ske på massmediaredaktioner. Säkerhetspolisen godtar utredningens förslag men vill peka på att det skapar möjligheter för missbruk av kriminella personer.

---

² Säkerhetspolisens dnr AD 009-01864-05

2005-12-13

AD 059-08951-05

Behovet av hemlig rumsavlyssning inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde (avsnitten 4.1.1 och 4.2)

Säkerhetspolisen ställer sig bakom den allmänna behovsanalys inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde som görs i promemorian. Värdet av hemlig rumsavlyssning illustreras nedan med statistiska uppgifter från Tyskland samt med två konkreta exempel, ett från Tyskland och ett från Nederländerna där tvångsmedlet haft stor praktisk betydelse för att förhindra attentat och i övrigt utreda brott inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde.

Enligt information erhållen från den tyska rikskriminalpolisen Bundeskriminalamt (BKA) har under åren 1998-2003 totalt 155 operationer genomförts på federal nivå där tvångsmedel motsvarande hemlig rumsavlyssning använts. En studie genomförd av Max Planck institutet visar att information inhämtad genom tvångsmedlet i 30 procent av fallen har varit utslagsgivande i rättegångsförfaranden. Tvångsmedlet har således varit värdefullt och effektivt i de fall det använts. Studien i sin helhet finns tillgänglig på tyska på Max Planck institutets hemsida³.

Det första konkreta exemplet är hämtat från en pågående rättegång i Rotterdam i Nederländerna där tolv personer är åtalade för vad som kan sägas motsvara förberedelse till terrorbrott, ett brott som kan ge 15 års fängelse. De åtalade misstänks tillhöra en radikal islamistisk terrorgrupp, Hofstadsgruppen, som misstänks ha planerat attentat mot det bl.a. det nederländska parlamentet, civila flygplatser och kärnkraftverk. Gruppen misstänks även ha planerat att döda enskilda parlamentsledamöter och vissa högre statstjänstemän. En av de misstänkta avtjänar för närvarande ett livstidsstraff för det uppmärksammade mordet på filmaren Theo Van Gogh. Information inhämtad genom tvångsmedel motsvarande hemlig rumsavlyssning utförd av den nederländska säkerhets- och underrättelsetjänsten AIVD används som bevis i rättegången och anses vara av avgörande betydelse för lagföringen av de misstänkta.

Det andra konkreta exemplet kommer från Tyskland där information inhämtad genom tvångsmedel motsvarande hemlig rumsavlyssning kunde användas för att lokalisera ett vapenförråd i München i den tyska delstaten Bayern. Vapenförrådet, som disponerades av en högerextremistisk grupp, innehöll bl.a. sprängmedel som anskaffats för ett planerat attentat mot en invigning av ett judiskt församlingshem i München under hösten 2003.

---

³ <http://www.mpicc.de/verlag/krim/Kriminologie.html>

2005-12-13

AD 059-08951-05

Sammanfattningsvis delar Säkerhetspolisen promemorians uppfattning att det finns ett tydligt behov av att kunna använda hemlig rumsavlyssning inom Säkerhetspolisens verksamhetsområde.

I övrigt har Säkerhetspolisen inga synpunkter på promemorian.

Klas Bergenstrand
Säkerhetspolischef

Erik Boberg